

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Кропивницький Олег Миколайович

аспірант

Одеський державний університет внутрішніх справ

ORCID ID: 0009-0002-4445-6117

м. Одеса, Україна

Зародження ідеї щодо створення ДБР вітчизняні учені [1, с. 25] справедливо пов'язують з Указом Президента України «Про Національне бюро розслідувань України» від 24.04.97 № 371, метою створення якого законодавець бачив у «зміцненні національної безпеки держави, забезпечення належного захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина, посилення боротьби зі злочинністю, особливо з її організованими формами, відповідно до пунктів 1 і 15 статті 106 Конституції України» [2] [5].

Національне бюро розслідувань України було створено в якості центрального органу виконавчої влади, на який покладалося завдання, щодо проведення досудового слідства та оперативно-розшукових заходів по відношенню до особливо складних злочинів, які становлять підвищену суспільну небезпеку та здійснення інформаційно-аналітичної роботи з метою запобігання і протидії корупції та іншим небезпечним злочинам, прогнозування динаміки зростання та/або зменшення злочинності у суспільстві [4].

Слід зауважити, що рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України від 24.04.1997 р. № 371 «Про Національне бюро розслідувань України» (справа щодо утворення Національного бюро розслідувань України) [5] окремі положення зазначеного Указу Президента України визнано не відповідними Конституції та втратили чинність, що унеможливило подальшу реалізацію даного проекту [6].

Докорінні зміни в соціально-політичних та інших сферах життя суспільства і держави на шляху розбудови української незалежності залишили невід'ємний слід на системі правоохоронних органів України. І хоча протягом наступних десяти років, після ухвалення досліджуваного вище Указу Президента України від 24.04.1997 р. № 371 [5], усі спроби відновлення діяльності Національного бюро розслідувань України не увінчалися успіхом, ідея створення ДБР продовжила свій

розвиток. Основною причиною цьому послужив той факт, що існуюча структура кримінальної юстиції не відповідала тогочасним умовам, не забезпечувала правопорядок та ефективний захист суспільних відносин. Що й стало приводом до початку процесу реформування правоохоронних органів у напрямі їх подальшої гуманізації, демократизації й посилення захисту прав і свобод людини і громадянина, відповідно до вимог міжнародних нормативно-правових актів і прийнятих Україною зобов'язань перед європейською і світовою спільнотою [18, с. 188]

На думку Г.М. Чернишова, створення сучасного, незалежного правоохоронного органу із функціями досудового розслідування було обумовлено: зобов'язаннями України перед Радою ЄС, НАТО та неурядовими міжнародними організаціями (наприклад, Amnesty International); внутрішньодержавними проблемами (зокрема, поєднання органами прокуратури повноважень в сфері досудового розслідування, державного обвинувачення та прокурорського нагляду суперечило принципам неупередженості та незалежності правоохоронної діяльності; криміногенними процесами у суспільстві [7 с, 405].

Також, до передумов створення ДБР поіменованій вище автор відносить «вкрай низький рівень довіри громадян України до правоохоронної системи та до інституту державної влади в цілому. В умовах втрати легітимності для відновлення підтримки населення реформування відповідної ланки правоохоронної системи стало неминучим та очевидним явищем» [7, с. 405].

Першим кроком до нових змін став Указ Президента України від 08.04.2008 р. № 311/2008, яким введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15.02.2008 р. «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» [9], що створило передумови нових реформ у системі органів кримінальної юстиції [20, с. 76].

Як показало наше дослідження, окремо варто зауважити і на тому, що до прийняття Закону України «Про Державне бюро розслідувань» його законопроект до ВР України вносився двічі (01.08.2013 р. реєстр. № 3042 [15]. та 15.05.2014 р. реєстр. № 3042 [16].

Аналіз зазначених проектів доводить що метою Закону України «Про Державне бюро розслідувань» є «створення організаційно-правових засад його діяльності, а головним завданням – запобігання і протидія злочинам як найбільш небезпечним кримінальним правопорушенням» [17].

Разом з тим варто зауважити, що проведений нами системний аналіз наукових джерел та норм чинного законодавства доводить, що суб'єктивну функцію із запобігання злочинності персонал ДБР отримав

навіть не через рік - 29 лютого 2016 р., коли Постановою Кабінету Міністрів України №127 утворено Державне бюро розслідувань [12], і не 13 грудня 2017 р. коли Кабінетом Міністрів України було погоджено організаційну структуру ДБР, до якої увійшли: 15 управлінь та 4 самостійних відділи центрального апарату, 7 територіальних управлінь, Академія ДБР та Науково-дослідний інститут ДБР. [3, с. 15]. У зв'язку з чим створення ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням, за нашим глибоким переконанням, слід вважати саме 27.11.2018 р., коли перші 300 слідчих ДБР день прийняття присягу. Також варто зауважити й на тому, що цього ж дня було зареєстровано і перші кримінальні провадження [12], у тому числі щодо вчинення військових кримінальних правопорушень.

Література:

1. Носевич Н. Р. Державне бюро розслідувань як суб'єкт протидії злочинності в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Кривий Ріг, 2019. 231 с.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.12.2023).
3. Про Національне бюро розслідувань України Указ Президента України від 24.04.1997 № 371/97 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/371/97> (дата звернення: 16.12.2023).
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України від 24 квітня 1997 року N 371 "Про Національне бюро розслідувань України" (справа щодо утворення Національного бюро розслідувань України) Рішення Конституційного суду України від 06.07.1998 № 10-рп/98 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-98> (дата звернення: 16.12.2023).
5. Чернишов Г. М. Кримінологічні функції Державного бюро розслідувань: завдання та очікування. Державне бюро розслідувань: досвід становлення : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 черв. 2019 р.) / редкол.: Г. О. Ульянова (голова), Н. М. Бакаянова. Одеса : Юридична література, 2019. С. 404–408.
6. Труба Р. М. Єдиноначальність та погодження в реалізації окремих повноважень директора Державного бюро розслідувань. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 5. С. 234-239.

7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року "Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів" Указ Президента України; Концепція від 08.04.2008 № 311/2008 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 16.12.202).

8. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 31.10.2003 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 16.12.2023).

9. Скулиш Є. Д. Проблемні питання створення Державного бюро розслідувань. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2013. № 2. С. 60-71. URL.: http://№buv.gov.ua/UJRN№/boz_2013_2_10. (дата звернення: 16.12.2023).

10. Oleh Shkuta, Maksym Korniienko, Mykola Yankovyi (2022) Foreign experience of preventing military and economic crimes. Baltic Journal of Economic Studies. Vol. 8 № 4. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», (2022). P. 185-190 <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/1937/1946>

11. Shkuta, Oleh, Tarasenko, Oleksandr, Shvets, Dmytro. Legal Regulation of Access to Justice in Cases Related to the Protection of the Rights of Military Officers and Conscript During the Conditions of Martial State in Ukraine. Law of Justice Journal. 38 (2). 2024. 6-21. DOI: 10.5335/rjd.v38i2.15920

12. Shkuta O.O. Crimes in the Military Sphere: Reasons and Conditions (Злочини у військовій сфері: причини та умови). European Reforms Bulletin №2, 2020. С. 74-77. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/1845/1/74-77.pdf>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-122>

СПРАВЛІННЯ СУДОВОГО ЗБОРУ ТА ДОСТУП ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Лукошкіна Юлія Юрївна

здобувач

Науково-дослідний інститут публічного права

м. Київ, Україна

Судові витрати не повинні бути перешкодою у реалізації доступу до правосуддя [1]. Відповідно до ст. 133 КАС України встановлюється, що суд з огляду на майновий стан сторони може своєю ухвалою зменшити